

ЮВІЛЕЇ

Ілля Аронович
Ліхтарьов

1 лютого 2010 року минуло 75 років від дня народження генерального директора Інституту радіаційного захисту АТН України, завідувача відділу дозиметрії та радіаційної гігієни Інституту радіаційної гігієни і епідеміології Наукового центру радіаційної медицини АМН України, доктора фізико-математичних наук професора Іллі Ароновича Ліхтарьова.

Він народився в м. Прилуки Чернігівської області. У 1962 році, після закінчення з відзнакою Всесоюзного Московського політехнічного інституту, отримав спеціальність інженера-фізика, за якою в 1962–1964 рр. працював у радіологічній групі Київської обласної санітарно-епідеміологічної станції. Закінчивши аспірантуру в Ленінградському інституті радіаційної гігієни, у 1968 році здобув ступінь кандидата технічних наук за спеціальністю радіаційна безпека. У 1976 році Іллі Ароновичу було присуджено ступінь доктора фізико-математичних наук, а в 1984-му — звання професора з цієї ж спеціальності.

З 1968 по 1986 рік І.А. Ліхтарьов обіймав посаду завідувача лабораторії радіаційної біофізики НДІ радіаційної гігієни МОЗ

РСФСР у Ленінграді. У зв'язку з аварією на ЧАЕС його було направлено до Києва та Чорнобиля (з травня по жовтень 1986 р.). Відтоді Ілля Аронович працює керівником відділу дозиметрії та радіаційної гігієни в НЦ РМ АМН України, а з 1995 р. — генеральним директором Інституту радіаційного захисту АТНУ. За цей період ним створено наукову школу, яка займається розв'язанням проблем дозиметрії, радіаційної гігієни та радіаційної безпеки персоналу на АЕС і протирадіаційного захисту населення України, підготовлено 25 кандидатів і 10 докторів наук. Найвагоміші напрямки діяльності школи І.А. Ліхтарьова та результати досліджень знайшли відображення в численних міжнародних проектах. Зокрема, з 1992 року і дотепер Ілля Аронович очолює комісію з питань гігієнічного регламентування радіоактивних речовин та радіаційних факторів Комітету з питань гігієнічного регламентування МОЗ України, він позаштатний головний спеціаліст Міністерства охорони здоров'я України з радіаційної гігієни (з 2000 року) та голова експертної комісії для проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи в особливо складних випадках при МОЗ України. З 2002 року він є членом Комітету з радіаційних стандартів (RASSC) МАГАТЕ, а в 2009 р. його обрано до складу НКРЗУ.

Творча діяльність Іллі Ароновича Ліхтарьова присвячена питанням моделювання процесу переносу радіонуклідів у навколишньому середовищі, в організмі людини, дозиметрії внутрішнього та зовнішнього опромінення, дослідженню проблем радіаційного захисту та нормування опромінення людини і проблем радіаційної безпеки у випадку радіаційних аварій на АЕС.

Спеціальною науковою розробкою можна вважати обґрунтування системи ретроспективного відновлення доз опромінення щитоподібної залози всього населення України, особливо тих, хто були дітьми й підлітками на час Чорнобильської аварії. За масштабами і всебічним обґрунтуванням ця група науково-дослідних робіт не має аналогів у світі.

Плідна діяльність науковця була відзначена Державною премією СРСР у галузі науки і техніки (1983 р.) за участь у розробці системи радіаційного контролю на атомних центрах Челябінська, Красноярська, Новосибірська; орденом Дружби народів (1986 р.) — за участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, комплексне дослідження впливу Чорнобильської катастрофи на природне середовище, наукове обґрунтування реабілітації забруднених територій та радіаційного захисту населення — Державною премією України в галузі науки і техніки (2004 р.), Почесною відзнакою МНС України (2005 р.), Почесною грамотою Верховної Ради України та цінним подарунком (2006 р.) та ін.

Професор І.А. Ліхтарьов зробив великий внесок у вирішення проблем, пов'язаних із ліквідацією наслідків аварії на ЧАЕС. За післяаварійний період він створив школу дозиметрії та радіаційної гігієни в Україні, високо оцінено його вклад у розв'язання теоретичних завдань у галузі протирадіаційного захисту населення України та радіаційної безпеки в ядерно-енергетичній галузі. Автор понад 600 наукових праць, він є науковим керівником при розробці Норм радіаційної безпеки України (НРБ-97); Державних гігієнічних нормативів ДГН 6.6.1-6.5.001-98; Норм радіаційної безпеки України (доп. Радіаційний захист від джерел потенційного опромінення (НРБ-97/Д-2000); Державних гігієнічних нормативів ДГН 6.177-2005-09-02. Ці документи стали головним державним інструментом захисту персоналу і населення від радіаційного фактора як в умовах нормального функціонування радіаційно-ядерних об'єктів, так і в умовах імовірних радіаційних аварій. Розроблені національні стандарти повністю гармонізовані з чинними у Європейському співтоваристві та інших розвинутих країнах.

Вагомі результати робіт представлено і в низці методичних розробок. Основними з них є Рекомендації з користування радіаційно-гігієнічними регламентами захисту населення при захороненні радіоактивних відходів (РАВ) МР 6.6.6. 055-2000; Радіаційно-гігієнічні регламенти першої групи щодо захисту населення при захороненні радіоактивних відходів

та критерії припустимості (неприпустимості) захоронень РАВ у сховищах поверхневого типу МР 6.6.6. 054-2000; Індивідуальний дозиметричний контроль внутрішнього опромінення персоналу, який залучається до робіт на об'єкті «Укриття», Інструктивно-методичні вказівки, затверджені першим заступником міністра охорони здоров'я України, 2007 р., схвалені НКРЗУ.

Результати науково-дослідних робіт представлені як в офіційних виданнях та науковій періодиці України, так і в найбільш рейтингових міжнародних журналах (понад півсотні публікацій), а також у Національних Доповідях, які Україна представляє до НКДАР ООН, МАГАТЕ, ВООЗ. На базі НДІ АТН України з 2002 року діє експертна комісія для проведення державної експертизи в особливо складних випадках для МОЗ України, яку очолює професор І.А. Ліхтарьов як дійсний член (академік) Академії технологічних наук України він проводить активну роботу з підготовки висококваліфікованих наукових кадрів. Своїми визначними науковими досягненнями, науково-педагогічною діяльністю І.А. Ліхтарьов дуже збагатив науку, що підтверджує його визнання як видатного вченого в Україні і за її межами.

Щиро вітаємо Іллю Ароновича зі славетним ювілеєм, зичимо міцного здоров'я, творчих успіхів та наснаги у його діяльності.

Колектив ДУ Інститут медичної радіології ім. С.П. Григор'єва НАМН України